ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πρώτο τμήμα)

της 20ής Σεπτεμβρίου 2017*

«Προδικαστική παραπομπή – Περιβάλλον – Ηλεκτρική ενέργεια αιολικής προελεύσεως – Οδηγία 2009/28/ΕΚ – Προώθηση της χρήσεως ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές – Άρθρο 2, δεύτερο εδάφιο, στοιχείο ια′ – Καθεστώς στήριξης – Άρθρο 13, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, στοιχείο ε′ – Διοικητικά τέλη – Οδηγία 2008/118/ΕΚ – Γενικό καθεστώς ειδικών φόρων κατανάλωσης – Άρθρο 1, παράγραφος 2 – Πρόσθετοι έμμεσοι φόροι που εξυπηρετούν ειδικούς σκοπούς – Οδηγία 2003/96/ΕΚ – Φορολογία των ενεργειακών προϊόντων και της ηλεκτρικής ενέργειας – Άρθρο 4 – Ελάχιστο όριο φορολογίας – Τέλος που επιβάλλεται στις προοριζόμενες για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας ανεμογεννήτριες»

Στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-215/16, C-216/16, C-220/16 και C-221/16,

με αντικείμενο αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Tribunal Superior de Justicia de Castilla-La Mancha (Ανώτατο Δικαστήριο της Καστίλλης-Λα Μάντσα, Ισπανία) με αποφάσεις της 12ης Απριλίου 2016 (C-215/16 και C-216/16), της 8ης Απριλίου 2016 (C-220/16) και της 11ης Απριλίου 2016 (C-221/16), οι οποίες περιήλθαν στο Δικαστήριο στις 18 Απριλίου 2016 (C-215/16 και C-216/16) και στις 20 Απριλίου 2016 (C-220/16 και C-221/16), στο πλαίσιο των δικών

Elecdey Carcelen SA (C-215/16),

Energías Eólicas de Cuenca SA (C-216/16),

Iberenova Promociones SAU (C-220/16),

Iberdrola Renovables Castilla La Mancha SA (C-221/16)

κατά

Comunidad Autónoma de Castilla-La Mancha,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πρώτο τμήμα),

συγκείμενο από τους R. Silva de Lapuerta, πρόεδρο τμήματος, E. Regan (εισηγητή), J.-C. Bonichot, C. G. Fernlund και S. Rodin, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: J. Kokott

γραμματέας: L. Carrasco Marco, διοικητική υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 29ης Μαρτίου 2017,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ισπανική.

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

– η Elecdey Carcelen SA, εκπροσωπούμενη από τον R. Fiestas Hummler, abogado,

– η Energías Eólicas de Cuenca SA, εκπροσωπούμενη από τους J. Ruiz Calzado, L. M. Cazorla Prieto και J. Domínguez Pérez, abogados,

– η Iberenova Promociones SAU και η Iberdrola Renovables Castilla La Mancha SA, εκπροσωπούμενες από τους J. M. Rodríguez Cárcamo και C. Jiménez Jiménez, abogados,

– η Comunidad Autónoma de Castilla-La Mancha, εκπροσωπούμενη από τον A. Quereda Tapia,

– η Ισπανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την V. Ester Casas,

– η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τις K. Talabér-Ritz και F. Tomat, καθώς και από τον P. Arenas Naon,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 1ης Ιουνίου 2017,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Οι αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως αφορούν την ερμηνεία του άρθρου 4 της οδηγίας 2003/96/ΕΚ του Συμβουλίου, της 27ης Οκτωβρίου 2003, περί αναδιάρθρωσης του κοινοτικού πλαισίου φορολογίας των ενεργειακών προϊόντων και της ηλεκτρικής ενέργειας (ΕΕ 2003, L 283, σ. 51), του άρθρου 1, παράγραφος 2, της οδηγίας 2008/118/ΕΚ του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2008, σχετικά με το γενικό καθεστώς των ειδικών φόρων κατανάλωσης και για την κατάργηση της οδηγίας 92/12/ΕΟΚ (ΕΕ 2009, L 9, σ. 12), και του άρθρου 2, δεύτερο εδάφιο, στοιχείο ια′, καθώς και του άρθρου 13, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, στοιχείο ε′, της οδηγίας 2009/28/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Απριλίου 2009, σχετικά με την προώθηση της χρήσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές και την τροποποίηση και τη συνακόλουθη κατάργηση των οδηγιών 2001/77/ΕΚ και 2003/30/ΕΚ (ΕΕ 2009, L 140, σ. 16).

2 Οι αιτήσεις αυτές υποβλήθηκαν στο πλαίσιο ενδίκων διαφορών μεταξύ, αφενός, των Elecdey Carcelen SA, Energías Eólicas de Cuenca SA, Iberenova Promociones SAU και Iberdrola Renovables Castilla La Mancha SA και, αφετέρου, της Comunidad Autónoma de Castilla-La Mancha (Αυτόνομης Κοινότητας της Καστίλλης-Λα Μάντσα, Ισπανία), με αντικείμενο την καταβολή τέλους το οποίο επιβάλλεται στις προοριζόμενες για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας ανεμογεννήτριες.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

Η οδηγία 2003/96

3 Το άρθρο 1 της οδηγίας 2003/96 ορίζει τα εξής:

«Τα κράτη μέλη επιβάλλουν φορολογία στα ενεργειακά προϊόντα και την ηλεκτρική ενέργεια σύμφωνα με την παρούσα οδηγία.»

4 Το άρθρο 2, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής περιλαμβάνει τον κατάλογο των προϊόντων που εμπίπτουν στον όρο «ενεργειακά προϊόντα», κατά την έννοια της εν λόγω οδηγίας.

5 Το άρθρο 2, παράγραφος 2, της ίδιας οδηγίας διευκρινίζει ότι η εν λόγω οδηγία εφαρμόζεται επίσης στην ηλεκτρική ενέργεια που υπάγεται στον κωδικό 2716 της ΣΟ.

6 Το άρθρο 4 της οδηγίας 2003/96 ορίζει τα ακόλουθα:

«1. Τα επίπεδα φορολογίας που επιβάλλουν τα κράτη μέλη στα ενεργειακά προϊόντα και στην ηλεκτρική ενέργεια τα οποία αναφέρονται στο άρθρο 2 δεν μπορούν να είναι χαμηλότερα από τα ελάχιστα επίπεδα φορολογίας που προβλέπονται στην παρούσα οδηγία.

2. Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, ως "επίπεδο φορολογίας" νοείται το σύνολο των εισπραττόμενων επιβαρύνσεων από όλους τους έμμεσους φόρους (εξαιρουμένου του [φόρου προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ)]) που υπολογίζονται άμεσα ή έμμεσα για την ποσότητα ενεργειακών προϊόντων και ηλεκτρικής ενέργειας κατά τη στιγμή της παράδοσης προς κατανάλωση.»

Η οδηγία 2008/118

7 Το άρθρο 1 της οδηγίας 2008/118 ορίζει τα εξής:

«1. Η παρούσα οδηγία θεσπίζει το γενικό καθεστώς των ειδικών φόρων κατανάλωσης που επιβάλλονται άμεσα ή έμμεσα στην κατανάλωση των κάτωθι προϊόντων (εφεξής: "προϊόντα υποκείμενα σε ειδικό φόρο κατανάλωσης"):

α) ενεργειακά προϊόντα και ηλεκτρική ενέργεια που εμπίπτουν στην οδηγία [2003/96],

[…]

2. Τα κράτη μέλη μπορούν, για ειδικούς σκοπούς, να επιβάλλουν πρόσθετους έμμεσους φόρους στα υποκείμενα σε ειδικό φόρο κατανάλωσης προϊόντα, υπό τον όρο ότι οι φόροι αυτοί είναι σύμφωνοι με τους κοινοτικούς κανόνες φορολόγησης που ισχύουν για τον ειδικό φόρο κατανάλωσης ή τον [ΦΠΑ], όσον αφορά τον καθορισμό της φορολογικής βάσης, τον υπολογισμό, το απαιτητό και τον έλεγχο του φόρου, εξαιρουμένων των διατάξεων περί απαλλαγών.

[…]»

Η οδηγία 2009/28

8 Το τιτλοφορούμενο «Αντικείμενο και πεδίο εφαρμογής» άρθρο 1 της οδηγίας 2009/28 ορίζει τα ακόλουθα:

«Η παρούσα οδηγία θεσπίζει κοινό πλαίσιο για την προώθηση της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές. Θέτει υποχρεωτικούς εθνικούς στόχους για το συνολικό μερίδιο ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές στην ακαθάριστη τελική κατανάλωση ενέργειας και το μερίδιο ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές στις μεταφορές. […]»

9 Το τιτλοφορούμενο «Ορισμοί» άρθρο 2 της οδηγίας αυτής ορίζει στο δεύτερο εδάφιο, στοιχείο ια', τα εξής:

«[…]

ια) “καθεστώς στήριξης”: κάθε μέσο, καθεστώς ή μηχανισμός που δρομολογείται από κράτος μέλος ή ομάδα κρατών μελών και προάγει τη χρήση ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές μειώνοντας το κόστος της εν λόγω ενέργειας, αυξάνοντας την τιμή πώλησής της ή αυξάνοντας, με την επιβολή υποχρέωσης χρήσης ανανεώσιμων ενεργειακών πηγών ή με άλλον τρόπο, τις αγοραζόμενες ποσότητες της εν λόγω ενέργειας· περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, οι επενδυτικές ενισχύσεις, οι φορολογικές απαλλαγές ή μειώσεις, οι επιστροφές φόρου, τα καθεστώτα στήριξης της υποχρέωσης χρήσης ανανεώσιμης ενέργειας, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που χρησιμοποιούν πράσινα πιστοποιητικά, και τα καθεστώτα άμεσης στήριξης των τιμών συμπεριλαμβανομένων των εγγυημένων τιμών αγοράς και της καταβολής πριμοδοτήσεων».

10 Το άρθρο 3 της εν λόγω οδηγίας, που φέρει τον τίτλο «Δεσμευτικοί εθνικοί συνολικοί στόχοι και μέτρα για τη χρήση ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές», προβλέπει τα ακόλουθα:

«1. Κάθε κράτος μέλος μεριμνά ώστε το μερίδιο της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, το οποίο υπολογίζεται σύμφωνα με τα άρθρα 5 έως 11, στην ακαθάριστη τελική κατανάλωση ενέργειας το 2020 να αντιστοιχεί τουλάχιστον στον εθνικό συνολικό στόχο του όσον αφορά το μερίδιο της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές κατά το εν λόγω έτος, όπως αυτό προβλέπεται στην τρίτη στήλη του πίνακα του μέρους Α του παραρτήματος Ι. Αυτοί οι δεσμευτικοί εθνικοί συνολικοί στόχοι είναι σύμμορφοι προς τον στόχο σύμφωνα με τον οποίο το μερίδιο της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές στην ακαθάριστη τελική κατανάλωση ενέργειας της Κοινότητας πρέπει το 2020 να ανέρχεται σε τουλάχιστον 20 %. Για να επιτευχθούν ευκολότερα αυτοί οι στόχοι που ορίζονται σε αυτό το άρθρο, κάθε κράτος μέλος προωθεί και ενθαρρύνει την απόδοση ενέργειας και την εξοικονόμηση ενέργειας.

[…]

2. Τα κράτη μέλη λαμβάνουν μέτρα που είναι όντως σχεδιασμένα για να διασφαλίσουν ότι το μερίδιο της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές ισούται ή υπερβαίνει το μερίδιο που παρατίθεται στην ενδεικτική πορεία του μέρους Β του παραρτήματος Ι.

3. Για να επιτύχουν τους στόχους των παραγράφων 1 και 2 του παρόντος άρθρου, τα κράτη μέλη μπορούν, μεταξύ άλλων, να εφαρμόζουν τα ακόλουθα μέτρα:

α) καθεστώτα στήριξης·

[…]».

11 Το τιτλοφορούμενο «Διοικητικές διαδικασίες, κανονισμοί και κώδικες» άρθρο 13 της ίδιας οδηγίας ορίζει τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε οι εθνικοί κανόνες σχετικά με τις διαδικασίες έγκρισης, πιστοποίησης και χορήγησης άδειας που εφαρμόζονται στους σταθμούς και τις συνδεδεμένες υποδομές δικτύων μεταφοράς και διανομής για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, θέρμανσης ή ψύξης από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, και στη διαδικασία μεταποίησης της βιομάζας σε βιοκαύσιμα ή άλλα ενεργειακά προϊόντα να είναι αναλογικοί και αναγκαίοι.

Συγκεκριμένα, τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα δέοντα μέτρα για να εξασφαλίσουν ότι:

[…]

ε) είναι διαφανή και συνδεόμενα με το κόστος τα διοικητικά τέλη που καταβάλλουν οι καταναλωτές, οι πολεοδόμοι, οι αρχιτέκτονες, οι κατασκευαστές και οι εγκαταστάτες και προμηθευτές εξοπλισμού και συστημάτων […]

[…]».

12 Το παράρτημα Ι της οδηγίας 2009/28, το οποίο φέρει τον τίτλο «Εθνικοί συνολικοί στόχοι για το μερίδιο ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές στην τελική κατανάλωση ενέργειας το 2020», ορίζει στο μέρος Α τους συνολικούς στόχους καθενός εκ των κρατών μελών, μεταξύ των οποίων και τον συνολικό στόχο του Βασιλείου της Ισπανίας, ο οποίος ορίζεται, για το συγκεκριμένο έτος, στο 20 %. Το μέρος Β του παραρτήματος αυτού αφορά την ενδεικτική πορεία, μνεία της οποίας γίνεται στο άρθρο 3, παράγραφος 2, της εν λόγω οδηγίας.

Το ισπανικό δίκαιο

13 Το άρθρο 4 του ley 9/2011, por la que se crean el canon eólico y el fondo para el desarrollo tecnológico de las energías renovables y el uso racional de la energía en Castilla-La Mancha (νόμου 9/2011, σχετικά με την καθιέρωση τέλους αιολικής ενέργειας και τη δημιουργία του Ταμείου για την Τεχνολογική Ανάπτυξη των Ανανεώσιμων Ενεργειών και την Ορθολογική Χρήση της Ενέργειας στην Καστίλλη-Λα Μάντσα), της 21ης Μαρτίου 2011 (*BOE* αριθ. 105, της 3ης Μαΐου 2011), ορίζει τα ακόλουθα:

«1. Η γενεσιουργός αιτία του τέλους αιολικής ενέργειας είναι οι επιβαρύνσεις και οι δυσμενείς συνέπειες επί του περιβάλλοντος και του εδάφους εξαιτίας της εγκαταστάσεως ανεμογεννητριών για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας σε αιολικά πάρκα ευρισκόμενα εντός του εδάφους της Αυτόνομης Κοινότητας της Καστίλλης-Λα Μάντσα.

[…]

3. Η γενεσιουργός αιτία λογίζεται ως επελθούσα ακόμα και στην περίπτωση που οι ανεμογεννήτριες δεν ανήκουν στον κάτοχο της διοικητικής άδειας για την εγκατάσταση αιολικού πάρκου.»

14 Το άρθρο 6 του νόμου 9/2011, το οποίο τιτλοφορείται «Φορολογούμενοι», προβλέπει τα εξής:

«1. Υπόκεινται στο τέλος, υπό την ιδιότητα των φορολογουμένων, τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα […], που, βάσει οποιουδήποτε τίτλου, εκμεταλλεύονται αιολικό πάρκο ή εγκαταστάσεις παραγωγής αιολικής ενέργειας, ακόμα κι αν δεν είναι οι κάτοχοι της διοικητικής άδειας για την εγκατάστασή του.

Τεκμαίρεται, εκτός εάν αποδειχθεί το αντίθετο, ότι η εκμετάλλευση ενός αιολικού πάρκου πραγματοποιείται από το φυσικό ή νομικό πρόσωπο που εμφαίνεται ως κάτοχος της αντίστοιχης διοικητικής αδείας για την εγκατάστασή του.

[…]»

15 Το τιτλοφορούμενο «Βάση επιβολής» άρθρο 7 του νόμου 9/2011 ορίζει τα ακόλουθα:

«1. Η βάση επιβολής του τέλους υπολογίζεται με βάση το σύνολο των υφιστάμενων ανεμογεννητριών στο ευρισκόμενο εντός του εδάφους της Αυτόνομης Κοινότητας της Καστίλλης-Λα Μάντσα αιολικό πάρκο.

[…]»

16 Το άρθρο 8 του νόμου 9/2011, το οποίο φέρει τον τίτλο «Φορολογικός συντελεστής και ύψος του τέλους», ορίζει τα εξής:

«1. Το ύψος του τέλους καθορίζεται διά της εφαρμογής των ακολούθων τριμηνιαίων συντελεστών επί της βάσεως υπολογισμού:

– σε αιολικά πάρκα που διαθέτουν έως και 2 ανεμογεννήτριες: 0 ευρώ για κάθε ανεμογεννήτρια·

– σε αιολικά πάρκα που διαθέτουν από 3 έως 7 ανεμογεννήτριες: 489 ευρώ ανά ανεμογεννήτρια·

– σε αιολικά πάρκα που διαθέτουν από 8 έως 15 ανεμογεννήτριες: 871 ευρώ ανά ανεμογεννήτρια·

– σε αιολικά πάρκα που διαθέτουν άνω των 15 ανεμογεννητριών:
  a) όταν ο αριθμός των ανεμογεννητριών είναι ίσος ή κατώτερος από την εγκατεστημένη ισχύ του πάρκου υπολογιζόμενη σε μεγαβάτ: 1 233 ευρώ ανά ανεμογεννήτρια·
  b) όταν ο αριθμός των ανεμογεννητριών είναι ανώτερος από την εγκατεστημένη ισχύ του πάρκου υπολογιζόμενη σε μεγαβάτ: 1 275 ευρώ ανά ανεμογεννήτρια.

[…]»

Οι διαφορές των κύριων δικών και τα προδικαστικά ερωτήματα

17 Οι προσφεύγουσες των κύριων δικών εκμεταλλεύονται, εντός της Αυτόνομης Κοινότητας της Καστίλλης-Λα Μάντσα, ανεμογεννήτριες προοριζόμενες για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας.

18 Έχοντας εξοφλήσει, κατά τα φορολογικά έτη 2011 και 2012, το τέλος που καθιέρωσε ο νόμος 9/2011, εκτιμώντας όμως ότι τούτο είναι αντισυνταγματικό και προσκρούει στο δίκαιο της Ένωσης, οι εν λόγω προσφεύγουσες ζήτησαν από τις αρμόδιες εθνικές αρχές τη διόρθωση των σχετικών αυτοεκκαθαρίσεών τους, καθώς και την επιστροφή των καταβληθέντων ποσών.

19 Μετά την απόρριψη των ως άνω αιτημάτων, καθεμία από τις εν λόγω προσφεύγουσες άσκησε προσφυγή ενώπιον του Tribunal Superior de Justicia de Castilla-La Mancha (Ανωτάτου Δικαστηρίου της Καστίλλης-Λα Μάντσα, Ισπανία).

20 Το ανωτέρω δικαστήριο διερωτάται καταρχάς κατά πόσον ένα τέλος, όπως το προβλεπόμενο από τον νόμο 9/2011, συνάδει προς τον σκοπό που επιδιώκει η οδηγία 2009/28, δεδομένου ότι η τελευταία αποβλέπει στην προώθηση και την ανάπτυξη της καταναλώσεως ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, επιτρέποντας, μεταξύ άλλων, στα κράτη μέλη να προσφεύγουν στα «καθεστώτα στήριξης» που καθορίζονται στο άρθρο 2, δεύτερο εδάφιο, στοιχείο ια′, της οδηγίας αυτής. Ειδικότερα, ένα τέτοιο τέλος, το οποίο προστίθεται στους λοιπούς γενικούς ή ειδικούς φόρους που βαρύνουν τη δραστηριότητα παραγωγής ενέργειας, ενδέχεται να υπονομεύσει τους δεσμευτικούς εθνικούς συνολικούς στόχους του άρθρου 3, παράγραφοι 1 έως 3, της εν λόγω οδηγίας, σε συνδυασμό με το παράρτημα Ι της οδηγίας, όσον αφορά το παραγόμενο από ανανεώσιμες πηγές μερίδιο ενέργειας για το έτος 2020, το οποίο, όσον αφορά το Βασίλειο της Ισπανίας, ορίσθηκε σε 20 %. Το ανωτέρω δικαστήριο διερωτάται επίσης σε ποιο μέτρο ένα τέτοιο τέλος συνιστά χρέωση συμβατή προς το άρθρο 13, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, στοιχείο ε′, της ίδιας οδηγίας, δεδομένου ότι η διάταξη αυτή προβλέπει αποκλειστικά τη δυνατότητα των κρατών μελών να επιβάλλουν «διοικητικά τέλη».

21 Ακολούθως, το αιτούν δικαστήριο διατηρεί αμφιβολίες ως προς το κατά πόσον το εν λόγω τέλος συνάδει προς το άρθρο 1, παράγραφος 2, της οδηγίας 2008/118, όπως αυτό ερμηνεύεται υπό το πρίσμα της αποφάσεως της 27ης Φεβρουαρίου 2014, Transportes Jordi Besora (C-82/12, EU:C:2014:108), δεδομένου ότι δεν επιδιώκει ειδικό σκοπό, αλλά αποβλέπει στο να αντληθούν πρόσθετα έσοδα του προϋπολογισμού για τις δημόσιες αρχές.

22 Τέλος, το ανωτέρω δικαστήριο διερωτάται κατά πόσον το επίμαχο τέλος συνάδει προς το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 2003/96, καθόσον, αυξάνοντας την οικονομική επιβάρυνση που προκύπτει από το σύνολο των έμμεσων φόρων που ισχύουν στην Ισπανία, ενδέχεται να έχει ως αποτέλεσμα, στο κράτος μέλος αυτό, ένα επίπεδο φορολογίας που να υπερβαίνει το προβλεπόμενο στη διάταξη αυτή ελάχιστο επίπεδο και μπορεί, ως εκ τούτου, να προκαλέσει στρεβλώσεις στον ανταγωνισμό μεταξύ των κρατών μελών.

23 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Tribunal Superior de Justicia de Castilla-La Mancha (Ανώτατο Δικαστήριο της Καστίλλης-Λα Μάντσα) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Εφόσον τα “καθεστώτα στήριξης”, τα οποία προσδιορίζονται στο άρθρο 2, στοιχείο ια′, της οδηγίας 2009/28, και, μεταξύ αυτών, τα φορολογικά κίνητρα τα οποία συνίστανται σε φορολογικές απαλλαγές ή μειώσεις και επιστροφές φόρου, έχουν ορισθεί ως μέσα για την επίτευξη των σκοπών κατανάλωσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές που προβλέπονται στην εν λόγω οδηγία 2009/28, έχουν τα εν λόγω κίνητρα ή μέτρα υποχρεωτικό χαρακτήρα και δεσμεύουν τα κράτη μέλη παράγοντας άμεσο αποτέλεσμα, ώστε να μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο επικλήσεως και να προβληθούν από τα θιγόμενα άτομα ενώπιον κάθε είδους δημόσιας, δικαστικής ή διοικητικής αρχής;

2) Εφόσον περιλαμβάνονται στα “καθεστώτα στήριξης” που μνημονεύονται στο πρώτο ερώτημα φορολογικά κίνητρα που συνίστανται σε φορολογικές απαλλαγές ή μειώσεις και επιστροφές φόρου, χρησιμοποιουμένης προς τούτο της εκφράσεως “μεταξύ άλλων”, έχουν την έννοια τα εν λόγω κίνητρα ότι περιλαμβάνουν συγκεκριμένα τη μη επιβολή, άλλως την απαγόρευση, κάθε είδους ειδικού και συγκεκριμένου τέλους σε βάρος της ενέργειας που παράγεται από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, πέραν των γενικών φόρων που βαρύνουν την οικονομική δραστηριότητα και την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας; Επίσης, πρέπει να εμπίπτει στη γενική απαγόρευση που αναφέρεται ανωτέρω και η απαγόρευση εκείνη σχετικά με τη σώρευση ή αλληλεπικάλυψη ή τη διπλή φορολόγηση με διαφόρους γενικούς ή ειδικούς φόρους που καθίστανται απαιτητοί επί διαφορετικών σταδίων της παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, ως προς την ίδια γενεσιουργό αιτία επί της οποίας επιβάλλεται το εξεταζόμενο τέλος αιολικής ενέργειας;

3) Στην περίπτωση αρνητικής απαντήσεως στο προηγούμενο ερώτημα και αποδοχής της φορολογήσεως της ενέργειας που παράγεται από ανανεώσιμες πηγές, για τους σκοπούς του άρθρου 1, παράγραφος 2, της οδηγίας 2008/118, έχει ο όρος “ειδικός σκοπός” την έννοια ότι πρέπει να διαθέτει αποκλειστικό σκοπό και, επιπλέον, ότι το τέλος που βαρύνει τις ανανεώσιμες ενέργειες πρέπει, ως προς τη δομή του, να διαθέτει πραγματικό μη φορολογικό χαρακτήρα και να μην επιτελεί αμιγώς δημοσιονομική ή εισπρακτική λειτουργία;

4) Κατά το μέτρο που το άρθρο 4 της οδηγίας 2003/96, όσον αφορά τα επίπεδα φορολογίας που επιβάλλουν τα κράτη μέλη στα ενεργειακά προϊόντα και στην ηλεκτρική ενέργεια, λαμβάνει ως σημείο αναφοράς τα ελάχιστα επίπεδα της οδηγίας [αυτής] τα οποία νοούνται ως το σύνολο των εισπραττόμενων επιβαρύνσεων από όλους τους φόρους που υπολογίζονται άμεσα ή έμμεσα για την ποσότητα των προϊόντων εκείνων κατά τη στιγμή της παράδοσης προς κατανάλωση, έχει το ως άνω άρθρο την έννοια ότι το σύνολο αυτό οφείλει να εξαιρεί από το επίπεδο φορολογίας που απαιτείται από την [εν λόγω] οδηγία τους εθνικούς εκείνους φόρους οι οποίοι δεν έχουν πραγματικό μη φορολογικό χαρακτήρα, τόσο ως προς τη δομή τους όσο και ως προς τον ειδικό σκοπό τους, όπως αυτός θα ερμηνευθεί με την απάντηση που θα δοθεί στο προηγούμενο ερώτημα;

5) Συνιστά ο όρος “τέλη” που χρησιμοποιείται στο άρθρο 13, παράγραφος 1, στοιχείο ε′, της οδηγίας 2009/28 αυτοτελή έννοια του δικαίου της Ένωσης που πρέπει να ερμηνεύεται ευρύτερα, ως συμπεριλαμβάνουσα και ως συνώνυμη της έννοιας του φόρου εν γένει;

6) Στην περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο προηγούμενο ερώτημα, τα τέλη που οφείλουν να καταβάλλουν οι καταναλωτές, στα οποία αναφέρεται το άρθρο 13, παράγραφος 1, στοιχείο ε′, [της οδηγίας 2009/28] μπορούν να περιλαμβάνουν μόνο τις επιβαρύνσεις ή φόρους με τους οποίους σκοπείται, κατά περίπτωση, η αποκατάσταση της βλάβης που προκλήθηκε στο περιβάλλον [από τα αιολικά πάρκα] και η αποκατάσταση, με το ποσό της εισπράξεως, των ζημιών

που προκλήθηκαν λόγω του αρνητικού αντίκτυπου ή συνεπειών, αλλά όχι τους φόρους ή τις εισφορές που βαρύνουν τις μη ρυπογόνες μορφές ενέργειας και επιτελούν κατεξοχήν δημοσιονομικό ή εισπρακτικό σκοπό;»

24 Με απόφαση του Προέδρου του Δικαστηρίου της 6ης Ιουνίου 2016, οι υποθέσεις C-215/16, C-216/16, C-220/16 και C-221/16 ενώθηκαν προς διευκόλυνση της έγγραφης και της προφορικής διαδικασίας και προς έκδοση κοινής αποφάσεως.

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί της ερμηνείας της οδηγίας 2009/28

25 Με το πρώτο, το δεύτερο, το πέμπτο και το έκτο ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί κατά πόσον η οδηγία 2009/28, και ιδίως το άρθρο 2, δεύτερο εδάφιο, στοιχείο ια', και το άρθρο 13, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, στοιχείο ε', έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική κανονιστική ρύθμιση, όπως η επίμαχη στις υποθέσεις των κύριων δικών, η οποία προβλέπει την επιβολή τέλους στις ανεμογεννήτριες που προορίζονται για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας.

26 Πρέπει συναφώς να υπομνησθεί ότι, όπως προκύπτει από το άρθρο 1 της οδηγίας 2009/28, αντικείμενό της είναι να ορίσει ένα κοινό πλαίσιο για την προώθηση της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, θέτοντας, μεταξύ άλλων, υποχρεωτικούς εθνικούς στόχους όσον αφορά το μερίδιο ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές στην ακαθάριστη τελική κατανάλωση ενέργειας.

27 Βάσει του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2009/28, τα κράτη μέλη υποχρεούνται λοιπόν να μεριμνήσουν ώστε το μερίδιο της παραγόμενης από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας επί της τελικής καταναλώσεως ενέργειας το 2020 να αντιστοιχεί τουλάχιστον στον εθνικό συνολικό στόχο, όπως αυτός καθορίστηκε στο παράρτημα I, μέρος Α, της οδηγίας αυτής, ο οποίος πρέπει να συνάδει προς τον στόχο να ανέλθει το μερίδιο της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές σε τουλάχιστον 20 %.

28 Επιπλέον, σύμφωνα με το άρθρο 3, παράγραφος 2, της εν λόγω οδηγίας, τα κράτη μέλη οφείλουν να λαμβάνουν μέτρα σχεδιασμένα για να διασφαλίσουν ότι το μερίδιό τους ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές ισούται προς ή υπερβαίνει το μερίδιο που προβλέπεται στην «ενδεικτική πορεία» του παραρτήματος I, μέρος Β, της ίδιας οδηγίας.

29 Προς επίτευξη των στόχων αυτών, τα κράτη μέλη μπορούν, σύμφωνα με το άρθρο 3, παράγραφος 3, της οδηγίας 2009/28, να εφαρμόζουν «καθεστώτα στήριξης», κατά την έννοια του άρθρου 2, δεύτερο εδάφιο, στοιχείο ια', και, ως εκ τούτου, να χορηγούν, μεταξύ άλλων, επενδυτικές ενισχύσεις, φορολογικές απαλλαγές ή μειώσεις, οι επιστροφές φόρου, ή ακόμα να επιβάλουν υποχρεωτική χρήση της ενέργειας που παράγεται από ανανεώσιμες πηγές.

30 Επιβάλλεται, εντούτοις, η διαπίστωση ότι καμία από τις ανωτέρω διατάξεις δεν απαγορεύει στα κράτη μέλη να επιβάλουν ένα τέλος, όπως το επίμαχο στην υπόθεση των κύριων δικών, στις ανεμογεννήτριες που προορίζονται για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας.

31 Όπως προκύπτει από το ίδιο το γράμμα του άρθρου 3, παράγραφος 3, της οδηγίας 2009/28, και κυρίως από τον όρο «μπορούν», τα κράτη μέλη ουδόλως υποχρεούνται, προκειμένου να προωθήσουν τη χρήση της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, να θεσπίσουν καθεστώτα στήριξης ούτε, κατά μείζονα λόγο, εφόσον επιλέξουν να θεσπίσουν τέτοια καθεστώτα, να το πράξουν υπό τη μορφή φορολογικών απαλλαγών ή μειώσεων.

32 Τα κράτη μέλη διαθέτουν επομένως διακριτική ευχέρεια ως προς τα μέτρα τα οποία κατά την κρίση τους είναι κατάλληλα για την επίτευξη των δεσμευτικών εθνικών στόχων που ορίζονται στο άρθρο 3, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 2009/28, σε συνδυασμό με το παράρτημα Ι της οδηγίας αυτής.

33 Ως εκ τούτου, η προβλεπόμενη στο άρθρο 3, παράγραφος 3, της οδηγίας 2009/28 δυνατότητα των κρατών μελών να θεσπίζουν καθεστώτα στήριξης για την προώθηση της χρήσεως ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, ενδεχομένως, υπό τη μορφή φορολογικών απαλλαγών ή μειώσεων, ουδόλως συνεπάγεται ότι απαγορεύεται στα κράτη μέλη να φορολογούν τις επιχειρήσεις που εκμεταλλεύονται τέτοιες πηγές ενέργειας, μεταξύ άλλων, τις ανεμογεννήτριες που προορίζονται για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας.

34 Εξάλλου, ούτε το άρθρο 13, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, στοιχείο ε′, της οδηγίας 2009/28, το οποίο επίσης μνημονεύθηκε από το αιτούν δικαστήριο, απαγορεύει την πρόβλεψη ενός τέλους όπως το επίμαχο στις υποθέσεις των κύριων δικών.

35 Αρκεί συναφώς η διαπίστωση ότι η ανωτέρω διάταξη προβλέπει απλώς και μόνον ότι, προκειμένου να διασφαλιστεί ο αναλογικός και αναγκαίος χαρακτήρας των διαδικασιών εγκρίσεως, πιστοποιήσεως και χορηγήσεως άδειας που εφαρμόζονται, μεταξύ άλλων, στις εγκαταστάσεις παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, τα «διοικητικά τέλη» που καταβάλλουν «οι καταναλωτές, οι πολεοδόμοι, οι αρχιτέκτονες, οι κατασκευαστές και οι εγκαταστάτες και προμηθευτές εξοπλισμού και συστημάτων [πρέπει να είναι διαφανή και συνδεόμενα με το κόστος]».

36 Από το ίδιο το γράμμα της ανωτέρω διατάξεως προκύπτει επομένως σαφώς ότι αυτή αποβλέπει αποκλειστικώς στο να ρυθμίσει τη μετακύλιση, στους οικείους χρήστες, του κόστους που συνεπάγονται οι υπηρεσίες που παρέχονται στο πλαίσιο ορισμένων διοικητικών διαδικασιών και ότι ουδόλως έχει ως αντικείμενο να απαγορεύσει στα κράτη μέλη να προβλέπουν φόρους όπως το επίμαχο στις υποθέσεις των κύριων δικών τέλος.

37 Εκ των ανωτέρω προκύπτει ότι ούτε το άρθρο 3, παράγραφοι 1 έως 3, της οδηγίας 2009/28, σε συνδυασμό με το άρθρο 2, δεύτερο εδάφιο, στοιχείο ια′, και το παράρτημα Ι της οδηγίας, ούτε το άρθρο 13, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, στοιχείο ε′, της εν λόγω οδηγίας απαγορεύουν στα κράτη μέλη να επιβάλουν τέλος, όπως το επίμαχο στις υποθέσεις των κύριων δικών, στις ανεμογεννήτριες που προορίζονται για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας.

38 Ασφαλώς, η αύξηση της χρήσεως ανανεώσιμων πηγών ενέργειας για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας συνιστά ένα εκ των σημαντικών στοιχείων της δέσμης μέτρων που απαιτούνται για τη μείωση των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου, οι οποίες περιλαμβάνονται μεταξύ των κύριων αιτιών των κλιματικών αλλαγών τις οποίες η Ευρωπαϊκή Ένωση και τα κράτη μέλη της έχουν αναλάβει την υποχρέωση να καταπολεμήσουν, και για τη συμμόρφωση, μεταξύ άλλων, προς το πρωτόκολλο του Κιότο στη σύμβαση-πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την αλλαγή του κλίματος. Η εν λόγω αύξηση αποβλέπει επίσης στην προστασία της υγείας και της ζωής των ανθρώπων και των ζώων, καθώς και στην προφύλαξη των φυτών, που συνιστούν λόγους γενικού συμφέροντος που απαριθμούνται στο άρθρο 36 ΣΛΕΕ. Εξάλλου, από το άρθρο 194, παράγραφος 1, στοιχείο γ′, ΣΛΕΕ προκύπτει ότι η ανάπτυξη των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας αποτελεί έναν από τους σκοπούς που πρέπει να καθοδηγούν την πολιτική της Ένωσης στον τομέα της ενέργειας (απόφαση της 1ης Ιουλίου 2014, Ålands Vindkraft, C-573/12, EU:C:2014:2037, σκέψεις 78 έως 81).

39 Πλην όμως, δεν αποκλείεται ένα τέλος, όπως το επίμαχο στις υποθέσεις των κύριων δικών, να καταστήσει ενδεχομένως λιγότερο ελκυστική την παραγωγή και τη χρήση αιολικής ενέργειας, όπως επίσης να υπονομεύσει την ανάπτυξή της.

40 Ωστόσο, ακόμα και αν γινόταν δεκτό ότι το τέλος αυτό, παρά την ισχύ του σε περιφερειακό επίπεδο και παρά το γεγονός ότι αφορά μία μόνον πηγή ανανεώσιμης ενέργειας, ενδέχεται να έχει ως αποτέλεσμα τη μη τήρηση από το οικείο κράτος μέλος του δεσμευτικού εθνικού στόχου που ορίζεται

στο παράρτημα I, μέρος Α, της οδηγίας 2009/28, τούτο θα συνεπαγόταν, το πολύ, παράβαση εκ μέρους του κράτους μέλους αυτού των υποχρεώσεων που υπέχει βάσει της οδηγίας αυτής, χωρίς να μπορεί να θεωρηθεί η καθιέρωση τέτοιου τέλους, αυτή καθαυτήν, ως αντιβαίνουσα στην εν λόγω οδηγία, δεδομένου ότι τα κράτη μέλη διαθέτουν, όπως επισημάνθηκε στη σκέψη 32 της παρούσας αποφάσεως, διακριτική ευχέρεια ως προς την επίτευξη του προμνησθέντος στόχου, υπό την προϋπόθεση ότι σέβονται τις θεμελιώδεις ελευθερίες που εγγυάται η Συνθήκη ΛΕΕ.

41 Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθεισών σκέψεων, στο πρώτο, το δεύτερο, το πέμπτο και το έκτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι η οδηγία 2009/28, και ειδικότερα το άρθρο 2, δεύτερο εδάφιο, στοιχείο ια′, και το άρθρο 13, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, στοιχείο ε′, έχει την έννοια ότι δεν αντιτίθεται σε εθνική κανονιστική ρύθμιση, όπως η επίμαχη στις υποθέσεις των κύριων δικών, η οποία προβλέπει την επιβολή τέλους στις ανεμογεννήτριες που προορίζονται για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας.

Επί της ερμηνείας της οδηγίας 2003/96

42 Με το τέταρτο ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί κατά πόσον το άρθρο 4 της οδηγίας 2003/96 έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική κανονιστική ρύθμιση, όπως η επίμαχη στις υποθέσεις των κύριων δικών, η οποία προβλέπει την επιβολή τέλους στις ανεμογεννήτριες που προορίζονται για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας.

43 Το ερώτημα αυτό βασίζεται επομένως στην παραδοχή ότι στις υποθέσεις των κύριων δικών έχει εφαρμογή ratione materiae η οδηγία 2003/96, το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οποίας προβλέπει ότι τα κράτη μέλη δεν δύνανται να επιβάλουν στα ενεργειακά προϊόντα και στην ηλεκτρική ενέργεια που αναφέρονται στο άρθρο 2 της οδηγίας αυτής επίπεδα φορολογίας χαμηλότερα από τα ελάχιστα επίπεδα φορολογίας που προβλέπονται στην εν λόγω οδηγία.

44 Πλην όμως, κατά το γράμμα του άρθρου 1 της οδηγίας 2003/96, το πεδίο εφαρμογής της περιορίζεται στη φορολογία των «ενεργειακών προϊόντων» και της «ηλεκτρικής ενέργειας», όπως ορίζονται, αντιστοίχως, στο άρθρο 2, παράγραφοι 1 και 2, της εν λόγω οδηγίας (βλ. απόφαση της 1ης Οκτωβρίου 2015, OKG, C-606/13, EU:C:2015:636, σκέψη 24).

45 Υπ' αυτές τις συνθήκες, πρέπει να εξετασθεί προηγουμένως κατά πόσον ένα τέλος, όπως το επίμαχο στις υποθέσεις των κύριων δικών, φορολογεί «ενεργειακά προϊόντα» ή την «ηλεκτρική ενέργεια», κατά την έννοια των διατάξεων αυτών, και εμπίπτει, ως εκ τούτου, στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2003/96.

46 Πρέπει συναφώς να υπομνησθεί ότι το άρθρο 2, παράγραφος 1, της οδηγίας 2003/96 ορίζει την έννοια «ενεργειακά προϊόντα», για τις ανάγκες της εν λόγω οδηγίας, παραθέτοντας εξαντλητικώς τον κατάλογο των προϊόντων που εμπίπτουν στον ορισμό της εννοίας αυτής με παραπομπή στους αντίστοιχους κωδικούς της Συνδυασμένης Ονοματολογίας (αποφάσεις της 4ης Ιουνίου 2015, Kernkraftwerke Lippe-Ems, C-5/14, EU:C:2015:354, σκέψη 47, και της 1ης Οκτωβρίου 2015, OKG, C-606/13, EU:C:2015:636, σκέψη 26).

47 Όμως, γεγονός είναι ότι οι επίμαχες στις υποθέσεις των κύριων δικών ανεμογεννήτριες δεν χρησιμοποιούν, για την εκ μέρους τους παραγωγή ενέργειας, κανένα από τα ενεργειακά προϊόντα που παρατίθενται στον κατάλογο αυτόν.

48 Αντιθέτως, δεν χωρεί αμφιβολία ως προς το ότι οι ανεμογεννήτριες αυτές παράγουν «ηλεκτρική ενέργεια», κατά την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 2, της οδηγίας 2003/96.

49 Πάντως, από τις αποφάσεις περί παραπομπής προκύπτει ότι το επίμαχο στις υποθέσεις των κύριων δικών τέλος, το οποίο επιβάλλεται στις ανεμογεννήτριες αυτές, δεν υπολογίζεται, όπως ανέφερε η γενική εισαγγελέας στα σημεία 59 και 60 των προτάσεών της, ανάλογα με την ηλεκτρική ενέργεια που παράγουν οι τελευταίες ούτε με βάση τη θεωρητική τους ισχύ, αλλά συνίσταται σε ένα καταβαλλόμενο σε τριμηνιαία βάση κατ' αποκοπήν ποσό το οποίο κλιμακώνεται ανάλογα με το μέγεθος του αιολικού πάρκου στο οποίο ευρίσκεται η ανεμογεννήτρια και, για τα πάρκα άνω των δεκαπέντε ανεμογεννητριών, ανάλογα επίσης με την ισχύ της ανεμογεννήτριας, το δε ποσό του τέλους είναι, κατά τα λοιπά, υψηλότερο οσάκις η ανεμογεννήτρια είναι μικρότερης ισχύος. Επιπλέον, το τέλος αυτό είναι καταβλητέο λόγω της ιδιότητας και μόνον του κυρίου μιας ανεμογεννήτριας ή της κατοχής διοικητικής άδειας, ακόμα και αν ο κύριος ή ο κάτοχος της άδειας δεν εκμεταλλεύεται την τελευταία, και ανεξαρτήτως από την πώληση ηλεκτρικής ενέργειας αιολικής προελεύσεως.

50 Επιπροσθέτως, το επίμαχο στις υποθέσεις των κύριων δικών τέλος δεν εισπράττεται από τους καταναλωτές ηλεκτρικής ενέργειας, οπότε ουδόλως συναρτάται με την κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας. Επιπλέον, και εν πάση περιπτώσει, μολονότι δεν αποκλείεται μεν να περιλαμβάνεται το ποσό του τέλους αυτού στην τιμή της ηλεκτρικής ενέργειας που πωλείται στους καταναλωτές, είναι μάλλον αδύνατον, λαμβανομένης υπόψη της ειδικής φύσεως του εν λόγω προϊόντος, να καθοριστεί η προέλευσή του και, ως εκ τούτου, να προσδιοριστεί τι τμήμα του παρήχθη από ανεμογεννήτριες υποκείμενες στο εν λόγω τέλος, με αποτέλεσμα να αποκλείεται η χρέωσή του στον καταναλωτή υπό τη μορφή προσαυξήσεως της τιμής κατά τρόπο διαφανή.

51 Κατά συνέπεια, ουδείς σύνδεσμος υφίσταται μεταξύ, αφενός, της γενεσιουργού αιτίας του επίμαχου στις υποθέσεις των κύριων δικών τέλους και, αφετέρου, της πραγματικής παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ανεμογεννήτριες και ακόμη λιγότερο της καταναλώσεως της παραγόμενης από αυτές ηλεκτρικής ενέργειας (βλ., κατ' αναλογία, αποφάσεις της 10ης Ιουνίου 1999, Braathens, C-346/97, EU:C:1999:291, σκέψεις 22 και 23· της 4ης Ιουνίου 2015, Kernkraftwerke Lippe-Ems, C-5/14, EU:C:2015:354, σκέψεις 61 έως 65, καθώς και της 1ης Οκτωβρίου 2015, OKG, C-606/13, EU:C:2015:636, σκέψεις 31 έως 35).

52 Εκ των ανωτέρω προκύπτει ότι ένα τέλος όπως το επίμαχο στις υποθέσεις των κύριων δικών δεν φορολογεί την ηλεκτρική ενέργεια, υπό την έννοια της οδηγίας 2003/96.

53 Ως εκ τούτου, ένα τέλος, όπως το επίμαχο στις υποθέσεις των κύριων δικών, το οποίο επιβάλλεται στις ανεμογεννήτριες που προορίζονται για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας αυτής, όπως αυτό καθορίζεται στο άρθρο 1 και στο άρθρο 2, παράγραφοι 1 και 2.

54 Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθεισών σκέψεων, στο τέταρτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 4 της οδηγίας 2003/96 έχει την έννοια ότι δεν αντιτίθεται σε εθνική κανονιστική ρύθμιση, όπως η επίμαχη στις υποθέσεις των κύριων δικών, η οποία προβλέπει την επιβολή τέλους στις ανεμογεννήτριες που προορίζονται για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, δεδομένου ότι το τέλος αυτό δεν φορολογεί τα ενεργειακά προϊόντα ή την ηλεκτρική ενέργεια, κατά την έννοια του άρθρου 1 και του άρθρου 2, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας αυτής, και, ως εκ τούτου, δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της.

Επί της ερμηνείας της οδηγίας 2008/118

55 Με το τρίτο ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί κατά πόσον το άρθρο 1, παράγραφος 2, της οδηγίας 2008/118 έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική κανονιστική ρύθμιση, όπως η επίμαχη στις υποθέσεις των κύριων δικών, η οποία προβλέπει την επιβολή τέλους στις ανεμογεννήτριες που προορίζονται για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας.

56 Πρέπει να υπομνησθεί ότι η οδηγία 2008/118, κατά το άρθρο 1, παράγραφος 1, θεσπίζει το γενικό καθεστώς των ειδικών φόρων καταναλώσεως που επιβάλλονται άμεσα ή έμμεσα στην κατανάλωση των προϊόντων που απαριθμούνται στη διάταξη αυτή, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται ειδικότερα, στο άρθρο 1, παράγραφος 1, στοιχείο α', τα «ενεργειακά προϊόντα και [η] ηλεκτρική ενέργεια που εμπίπτουν στην οδηγία 2003/96».

57 Εξάλλου, κατά το άρθρο 1, παράγραφος 2, της οδηγίας αυτής, τα προϊόντα τα οποία υπόκειται στον ειδικό αυτό φόρο καταναλώσεως μπορούν επίσης να υπόκεινται σε έμμεσους φόρους επιπλέον των ειδικών φόρων καταναλώσεως, αλλά αποκλειστικώς εφόσον, αφενός, οι φόροι αυτοί επιβάλλονται για έναν ή περισσότερους ειδικούς σκοπούς και, αφετέρου, είναι σύμφωνοι προς τους κανόνες φορολογήσεως της Ένωσης που ισχύουν για τον ειδικό φόρο καταναλώσεως ή τον ΦΠΑ όσον αφορά τον καθορισμό της φορολογικής βάσης, τον υπολογισμό, το απαιτητό και τον έλεγχο του φόρου, εξαιρουμένων των διατάξεων περί απαλλαγών (βλ., συναφώς, απόφαση της 5ης Μαρτίου 2015, Statoil Fuel & Retail, C-553/13, EU:C:2015:149, σκέψη 35).

58 Όπως έχει επισημάνει το Δικαστήριο, η διάταξη αυτή, σκοπός της οποίας είναι να ληφθεί δεόντως υπόψη ότι οι σχετικές φορολογικές παραδόσεις των κρατών μελών ποικίλλουν και ότι παρατηρείται συχνά να επιβάλλονται έμμεσοι φόροι προς εφαρμογή μη δημοσιονομικών πολιτικών, επιτρέπει στα κράτη μέλη να προβλέπουν, πέραν του ελάχιστου ειδικού φόρου καταναλώσεως, και άλλους έμμεσους φόρους που εξυπηρετούν κάποιον ειδικό σκοπό (απόφαση της 4ης Ιουνίου 2015, Kernkraftwerke Lippe-Ems, C-5/14, EU:C:2015:354, σκέψη 58).

59 Εν προκειμένω, οι προσφεύγουσες των κύριων δικών υποστηρίζουν ότι το συγκεκριμένο τέλος είναι έμμεσος φόρος που δεν εξυπηρετεί τέτοιον ειδικό σκοπό, δεδομένου ότι το εν λόγω τέλος όχι μόνον δεν αποβλέπει στην προστασία του περιβάλλοντος, αλλά, αντιθέτως, το υποβαθμίζει, καθότι αποθαρρύνει τις επενδύσεις σε εγκαταστάσεις παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας αιολικής προελεύσεως και, ως εκ τούτου, παρακωλύει την ανάπτυξη των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Εν πάση περιπτώσει, τα έσοδα από τον εν λόγω φόρο δεν χρησιμοποιούνται οπωσδήποτε για να αντισταθμισθούν οι δαπάνες που συνδέονται με τις υποτιθέμενες επιπτώσεις που έχουν στο περιβάλλον οι δραστηριότητες των αιολικών πάρκων. Το εν λόγω τέλος έχει επομένως ως μοναδικό σκοπό την απόδοση στις αρμόδιες αρχές πρόσθετων εσόδων του προϋπολογισμού.

60 Αντιθέτως, η Ισπανική Κυβέρνηση και η Αυτόνομη Κοινότητα της Καστίλλης-Λα Μάντσα φρονούν ότι το τέλος αυτό, πέραν του ότι δεν αποτελεί έμμεσο φόρο εφόσον επιβαρύνει άμεσα την οικονομική ικανότητα των παραγωγών ηλεκτρικής ενέργειας αιολικής προελεύσεως, εξυπηρετεί ειδικό περιβαλλοντικό σκοπό, δεδομένου ότι σκοπός του είναι να ενσωματώσει τις δαπάνες που συνεπάγονται οι οφειλόμενες στην ανάπτυξη αιολικών πάρκων προσβολές στο περιβάλλον, προκειμένου να προαχθεί η τεχνολογική καινοτομία μέσω της μειώσεως του αριθμού των πάρκων αυτών ή του μεγέθους τους.

61 Πρέπει, εντούτοις, να υπομνησθεί ότι το άρθρο 1, παράγραφος 2, της οδηγίας 2008/118 αφορά, όπως προκύπτει από τη σκέψη 57 της παρούσας αποφάσεως, μόνον τους έμμεσους φόρους, πέραν του ειδικού φόρου καταναλώσεως, που επιβαρύνει άμεσα ή έμμεσα την κατανάλωση των «προϊόντ[ων που υπόκεινται] σε ειδικό φόρο κατανάλωσης», όπως αυτά απαριθμούνται στο άρθρο 1, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής (βλ., συναφώς, απόφαση της 4ης Ιουνίου 2015, Kernkraftwerke Lippe-Ems, C-5/14, EU:C:2015:354, σκέψη 59).

62 Πλην όμως, εφόσον η τελευταία αυτή διάταξη αφορά τα «ενεργειακά προϊόντα και [την] ηλεκτρική ενέργεια που εμπίπτουν στην οδηγία 2003/96», από τις σκέψεις 46 έως 52 της παρούσας αποφάσεως προκύπτει ακριβώς ότι ένα τέλος, όπως το επίμαχο στις υποθέσεις των κύριων δικών, που επιβάλλεται στις ανεμογεννήτριες που προορίζονται για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, δεν φορολογεί τα ενεργειακά προϊόντα ή την ηλεκτρική ενέργεια, κατά την έννοια της οδηγίας αυτής.

63 Ως εκ τούτου, ένα τέτοιο τέλος δεν επιβαρύνει την κατανάλωση ενεργειακών προϊόντων ή ηλεκτρικής ενέργειας, οπότε δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2008/118.

64 Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι το ζήτημα κατά πόσον το τέλος αυτό αποσκοπεί στην προστασία του περιβάλλοντος άπτεται αποκλειστικά του εθνικού δικαίου.

65 Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθεισών σκέψεων, στο τρίτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 1, παράγραφος 2, της οδηγίας 2008/118 έχει την έννοια ότι δεν αντιτίθεται σε εθνική κανονιστική ρύθμιση, όπως η επίμαχη στις υποθέσεις των κύριων δικών, η οποία προβλέπει την επιβολή τέλους στις ανεμογεννήτριες που προορίζονται για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, εφόσον το τέλος αυτό δεν αποτελεί φόρο που επιβαρύνει την κατανάλωση ενεργειακών προϊόντων ή ηλεκτρικής ενέργειας και, ως εκ τούτου, δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας αυτής.

Επί των δικαστικών εξόδων

66 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους των κύριων δικών τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πρώτο τμήμα) αποφαίνεται:

1) **Η οδηγία 2009/28/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Απριλίου 2009, σχετικά με την προώθηση της χρήσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές και την τροποποίηση και τη συνακόλουθη κατάργηση των οδηγιών 2001/77/ΕΚ και 2003/30/ΕΚ, και ειδικότερα το άρθρο 2, δεύτερο εδάφιο, στοιχείο ια΄, και το άρθρο 13, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, στοιχείο ε΄, έχει την έννοια ότι δεν αντιτίθεται σε εθνική κανονιστική ρύθμιση, όπως η επίμαχη στις υποθέσεις των κύριων δικών, η οποία προβλέπει την επιβολή τέλους στις ανεμογεννήτριες που προορίζονται για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας.**

2) **Το άρθρο 4 της οδηγίας 2003/96/ΕΚ του Συμβουλίου, της 27ης Οκτωβρίου 2003, περί αναδιάρθρωσης του κοινοτικού πλαισίου φορολογίας των ενεργειακών προϊόντων και της ηλεκτρικής ενέργειας, έχει την έννοια ότι δεν αντιτίθεται σε εθνική κανονιστική ρύθμιση, όπως η επίμαχη στις υποθέσεις των κύριων δικών, η οποία προβλέπει την επιβολή τέλους στις ανεμογεννήτριες που προορίζονται για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, δεδομένου ότι το τέλος αυτό δεν φορολογεί τα ενεργειακά προϊόντα ή την ηλεκτρική ενέργεια, κατά την έννοια του άρθρου 1 και του άρθρου 2, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας αυτής, και, ως εκ τούτου, δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της.**

3) **Το άρθρο 1, παράγραφος 2, της οδηγίας 2008/118/ΕΚ του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2008, σχετικά με το γενικό καθεστώς των ειδικών φόρων κατανάλωσης και για την κατάργηση της οδηγίας 92/12/ΕΟΚ, έχει την έννοια ότι δεν αντιτίθεται σε εθνική κανονιστική ρύθμιση, όπως η επίμαχη στις υποθέσεις των κύριων δικών, η οποία προβλέπει την επιβολή τέλους στις ανεμογεννήτριες που προορίζονται για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, εφόσον το τέλος αυτό δεν αποτελεί φόρο που επιβαρύνει την κατανάλωση ενεργειακών προϊόντων ή ηλεκτρικής ενέργειας και, ως εκ τούτου, δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας αυτής.**

(υπογραφές)